

OLIIY TA’LIMDA MAXSUS PEDAGOGIKA FANLARINI O’QITISHDA INTEGRATIV YONDASHUVNING NAZARIY METODOLOGIK ASOSLARI

Maqsudova Nodira Alijonovna

Toshkent Kimyo xalqaro universiteti

Namangan filiali “Maktabgacha va Boshlang’ich ta’lim metodikasi”
kafedrası mudiri

nodiramaqsudova86@gmail.com +99899-974-60-86

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.23032606>

Annotatsiya: Mazkur maqolada oliy ta’lim tizimida maxsus pedagogika fanlarini o’qitishda integrativ yondashuvni joriy etishning nazariy asoslari va amaliy metodikasi yoritiladi.

Kalit so’zlar: integrativ yondashuv, maxsus pedagogika, oliy ta’lim, inkluziv ta’lim, pedagogik texnologiyalar, fanlararo integratsiya, kompetensiya, ta’lim metodikasi, innovatsion yondashuv, o’quv jarayoni.

Аннотация: В данной статье освещаются теоретические основы и практическая методика внедрения интегративного подхода к преподаванию дисциплин специальной педагогики в системе высшего образования.

Ключевые слова: интегративный подход, специальная педагогика, высшее образование, инклюзивное образование, педагогические технологии, междисциплинарная интеграция, компетенция, методика обучения, инновационный подход, учебный процесс.

Abstract: This article outlines the theoretical foundations and practical methodology of implementing an integrative approach to teaching special pedagogy disciplines within the higher education system.

Keywords: integrative approach, special pedagogy, higher education, inclusive education, pedagogical technologies, interdisciplinary integration, competence, teaching methodology, innovative approach, educational process.

Zamonaviy ta’lim tizimida ro’y berayotgan tub o’zgarishlar oliy ta’lim muassasalarida o’qitish jarayonini takomillashtirishni, ayniqsa maxsus

pedagogika fanlarini o‘qitishda innovatsion yondashuvlarni joriy etishni talab etmoqda. Globallashuv jarayonlari, jamiyatda inkluziv ta’limga bo‘lgan ehtiyojning ortib borishi hamda turli rivojlanish xususiyatlariga ega bo‘lgan shaxslar bilan ishlash zarurati maxsus pedagogika yo‘nalishidagi mutaxassislarni tayyorlash sifatiga yangicha talablarni qo‘ymoqda. Shu nuqtai nazardan, ta’lim jarayonida integrativ yondashuvni qo‘llash dolzarb ilmiy va amaliy muammolardan biri sifatida namoyon bo‘ladi.

Integrativ yondashuvning shakllanishi va rivojlanishi ta’lim tizimining tarixiy evolyutsiyasi bilan bevosita bog‘liq bo‘lib, u ilm-fan taraqqiyoti, jamiyat ehtiyojlari va pedagogik fikrlarning o‘zgarishi natijasida yuzaga kelgan. Ushbu yondashuvning asosiy g‘oyasi bilimlarni alohida fanlar doirasida emas, balki ularning o‘zaro bog‘liqligi va yaxlit tizim sifatida o‘rganish zarurligiga asoslanadi.

Integratsion g‘oyalarning dastlabki ildizlari qadimgi davr falsafasiga borib taqaladi. Qadimgi Yunonistonda Platon va Aristotel kabi mutafakkirlar bilimni yagona tizim sifatida ko‘rishga harakat qilganlar. O‘rta asrlarda esa Sharq mutafakkirlari, jumladan Forobiy, Ibn Sino va Beruniy ilmiy bilimlarni turli sohalar o‘rtasida bog‘liqlikda talqin qilganlar. Ular tabiat, inson va jamiyat haqidagi bilimlarni ajralmas birlikda o‘rganish g‘oyasini ilgari surganlar.

Yangi davrga kelib, fanlarning mustaqil rivojlanishi natijasida bilimlar differensiallashuvi kuchaydi. XVIII–XIX asrlarda ilmiy fanlar alohida yo‘nalishlar sifatida shakllanib, bu holat ta’lim tizimida ham fanlarning ajratilgan holda o‘qitilishiga olib keldi. Biroq XX asrga kelib, ilm-fan va texnologiyaning jadal rivojlanishi natijasida murakkab muammolarni faqat bitta fan doirasida hal etib bo‘lmasligi aniq bo‘ldi.

XX asr o‘rtalarida pedagogika va psixologiyada integratsiya g‘oyalari qayta tiklana boshladi. Ayniqsa, konstruktivizm, tizimli yondashuv va kompetensiyaviy ta’lim nazariyalari integrativ yondashuvning shakllanishiga kuchli ta’sir ko‘rsatdi. J.Piaje va L.S. Vygotskiy kabi olimlarning ishlari bilimning faol qurilishi va ijtimoiy muhit bilan bog‘liqligini asoslab berdi, bu esa fanlararo integratsiya g‘oyalarini mustahkamladi.

1960–1980-yillarda G‘arb ta’lim tizimida integratsiyalashgan o‘quv dasturlari va fanlararo yondashuvlar keng joriy etila boshlandi. Bu davrda ta’lim mazmunini yaxlitlashtirish, o‘quv fanlari o‘rtasidagi uzviy

bogʻliqlikni taʼminlash va amaliy kompetensiyalarni rivojlantirishga alohida eʼtibor qaratildi.

XXI asrga kelib esa globallashtirish, raqamli texnologiyalar va mehnat bozorining oʻzgarishi integrativ yondashuvni yanada dolzarb qildi. Bugungi kunda u zamonaviy taʼlimning asosiy tamoyillaridan biri sifatida eʼtirof etilib, ayniqsa oliy taʼlimda kompetensiyaviy va modul tizimiga asoslangan oʻqitishda keng qoʻllanilmoqda. Umuman olganda, integrativ yondashuvning yuzaga kelishi tarixiy jihatdan bilimlarning ajralishidan boshlab, ularni qayta birlashtirish zaruriyatigacha boʻlgan jarayonni oʻz ichiga oladi. Bu yondashuv bugungi kunda taʼlim sifatini oshirish va murakkab kasbiy muammolarni hal etishga qaratilgan eng muhim pedagogik strategiyalardan biri hisoblanadi.

Integrativ yondashuv – bu turli fanlar, metodlar va pedagogik texnologiyalarni oʻzaro uygʻunlashtirish orqali talabalarning kompleks bilim va koʻnikmalarini shakllantirishga qaratilgan pedagogik konsepsiyadir. Mazkur yondashuv maxsus pedagogika fanlarini oʻqitishda ayniqsa muhim ahamiyat kasb etadi, chunki bu yoʻnalish koʻplab fanlar (psixologiya, defektologiya, logopediya, pedagogika, tibbiyot asoslari va boshqalar) bilan uzviy bogʻliq holda rivojlanadi. Anʼanaviy fragmentar taʼlimdan farqli ravishda, integrativ yondashuv talabalarni real pedagogik vaziyatlarga tayyorlash, muammolarni kompleks hal etish va kasbiy kompetensiyalarni shakllantirish imkonini beradi.

Bugungi kunda oliy taʼlim muassasalarida maxsus pedagogika fanlarini oʻqitishda koʻpincha nazariy bilimlarga ustuvor ahamiyat berilib, amaliy integratsiya yetarli darajada taʼminlanmayapti. Bu esa bitiruvchilarning kasbiy faoliyatda uchraydigan murakkab pedagogik vaziyatlarga moslashishida qiyinchiliklarni keltirib chiqaradi. Shu bois, taʼlim jarayonini fanlararo integratsiya asosida tashkil etish, innovatsion metod va texnologiyalarni qoʻllash, talabalarning mustaqil fikrlash va muammoli vaziyatlarni hal qilish koʻnikmalarini rivojlantirish muhim vazifalardan biri hisoblanadi.

Mazkur maqolaning maqsadi – oliy taʼlimda maxsus pedagogika fanlarini oʻqitishda integrativ yondashuvni joriy etishning nazariy asoslarini tahlil qilish hamda uni amaliyotga tatbiq etish metodikasini ishlab chiqishdan iborat. Shuningdek, tadqiqot doirasida integrativ yondashuvning afzalliklari, uni qoʻllash shart-sharoitlari va

samaradorligini oshirish yo‘llari ham ko‘rib chiqiladi. Ushbu tadqiqot natijalari oliy ta‘lim tizimida maxsus pedagogika yo‘nalishida ta‘lim olayotgan talabalar uchun samarali o‘quv muhitini yaratish, ularning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish hamda zamonaviy talablar darajasida malakali mutaxassislar tayyorlashga xizmat qiladi.

Integrativ yondashuv zamonaviy ta‘lim tizimida, xususan oliy ta‘limda maxsus pedagogika fanlarini o‘qitishda juda keng imkoniyatlarni taqdim etadi. Ushbu yondashuvning asosiy mohiyati turli fanlar, metodlar va pedagogik texnologiyalarni o‘zaro uyg‘unlashtirish orqali talabalarda yaxlit bilim tizimini shakllantirishdan iboratdir. Shu sababli u nafaqat nazariy bilimlarni mustahkamlash, balki amaliy kompetensiyalarni rivojlantirishda ham muhim o‘rin tutadi.

Birinchidan, integrativ yondashuv fanlararo bog‘liqlikni ta‘minlash imkonini beradi. Maxsus pedagogika fanlari psixologiya, defektologiya, logopediya, tibbiyot asoslari va umumiy pedagogika bilan uzviy bog‘liq bo‘lgani uchun, integratsiya orqali talabalar ushbu bilimlarni alohida-alohida emas, balki yaxlit tizim sifatida o‘zlashtiradilar. Bu esa bilimlarning chuqur va barqaror shakllanishiga olib keladi.

Ikkinchidan, integrativ yondashuv talabalarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Muammoli vaziyatlar, keys-stadi, loyiha ishlari va amaliy mashg‘ulotlar orqali talabalar real pedagogik jarayonlarga yaqin sharoitda faoliyat yuritadilar. Bu esa ularning mustaqil qaror qabul qilish, tahlil qilish va amaliy yechim topish ko‘nikmalarini shakllantiradi.

Uchinchidan, ushbu yondashuv talabalarning ijodiy va tanqidiy fikrlashini rivojlantiradi. Integratsiyalashgan ta‘lim jarayonida an‘anaviy yodlashga asoslangan o‘qitishdan voz kechilib, muammoli o‘qitish va interaktiv metodlar keng qo‘llaniladi. Natijada talabalar bilimni tayyor holda qabul qilmaydi, balki uni mustaqil ravishda kashf etadi va tahlil qiladi.

To‘rtinchidan, integrativ yondashuv ta‘lim jarayonining amaliy yo‘naltirilganligini oshiradi. Nazariy bilimlar real hayotiy vaziyatlar bilan bog‘lanadi, bu esa talabalarda kasbiy faoliyatga tayyorgarlik darajasini kuchaytiradi. Ayniqsa, inklyuziv ta‘lim sharoitida ishlash uchun zarur bo‘lgan amaliy ko‘nikmalar samarali shakllanadi.

Beshinchidan, integrativ yondashuv talabalarning motivatsiyasini oshirish imkonini beradi. Dars jarayonining qiziqarli, interaktiv va hayotga yaqin bo’lishi ularning o’quv faoliyatiga bo’lgan qiziqishini kuchaytiradi. Bu esa o’z navbatida o’zlashtirish sifatining oshishiga olib keladi.

Shuningdek, integrativ yondashuv raqamli texnologiyalar va innovatsion pedagogik vositalardan samarali foydalanish uchun keng imkoniyat yaratadi. Multimedia, virtual platformalar, simulyatsiyalar va elektron resurslar integratsiyasi ta’lim jarayonini yanada zamonaviy va samarali qiladi. Umuman olganda, integrativ yondashuv oliy ta’limda maxsus pedagogika fanlarini o’qitish sifatini oshirish, talabalarning kasbiy va shaxsiy rivojlanishini ta’minlash hamda ularni zamonaviy mehnat bozoriga tayyorlashda muhim didaktik imkoniyatlarga ega.

Mazkur tadqiqotda oliy ta’limda maxsus pedagogika fanlarini o’qitishda integrativ yondashuvni joriy etish jarayonini o’rganish uchun kompleks metodologik yondashuvdan foydalanildi. Tadqiqot metodologiyasi nazariy va empirik usullar uyg’unligiga asoslanib, o’rganilayotgan muammoni har tomonlama tahlil qilishga xizmat qildi.

Tadqiqotning nazariy asosini maxsus pedagogika, umumiy pedagogika, psixologiya va inkluziv ta’lim sohasidagi ilmiy qarashlar tashkil etdi. Ilmiy adabiyotlar, o’quv-uslubiy qo’llanmalar, normativ-huquqiy hujjatlar hamda ilg’or xorijiy va mahalliy tajribalar tahlil qilindi. Ushbu bosqichda integrativ yondashuvning mohiyati, uning komponentlari, didaktik imkoniyatlari va maxsus pedagogika fanlari bilan uzviy bog’liqligi aniqlashtirildi. Shuningdek, fanlararo integratsiya, kompetensiyaviy yondashuv va innovatsion pedagogik texnologiyalar o’rtasidagi o’zaro aloqadorlik tizimli tahlil asosida o’rganildi.

Empirik tadqiqot jarayonida bir qator metodlardan foydalanildi. Jumladan, kuzatish metodi orqali oliy ta’lim muassasalarida maxsus pedagogika fanlari bo’yicha o’quv mashg’ulotlari tahlil qilindi, dars jarayonida integrativ yondashuv elementlarining qo’llanilish darajasi o’rganildi. So’rovnoma metodi yordamida pedagog-o’qituvchilar va talabalar orasida integrativ yondashuvga bo’lgan munosabat, uni qo’llashdagi muammolar va ehtiyojlar aniqlashtirildi. Suhbat (intervyu) metodi orqali esa o’qituvchilarning tajribasi, amaliy yondashuvlari va metodik qarashlari chuqur o’rganildi.

Tadqiqotning muhim qismi sifatida pedagogik eksperiment tashkil etildi. Eksperiment jarayonida nazorat va tajriba guruhlarini shakllantirilib, tajriba guruhlarida maxsus pedagogika fanlarini o’qitishda integrativ yondashuv asosida ishlab chiqilgan metodika sinovdan o’tkazildi. Mazkur metodika fanlararo integratsiyani ta’minlovchi dars ishlanmalari, muammoli vaziyatlar asosida o’qitish, loyiha metodi, keys-stadi, interaktiv mashg’ulotlar va raqamli texnologiyalarni qo’llashni o’z ichiga oldi. Nazorat guruhlarida esa an’anaviy o’qitish usullari qo’llanildi.

Tadqiqot natijalarini baholash uchun sifat va miqdoriy tahlil usullaridan foydalanildi. Olingan ma’lumotlar statistik qayta ishlanib, taqqoslash, umumlashtirish va interpretatsiya qilindi. Talabalarning bilim darajasi, kasbiy kompetensiyalari, mustaqil fikrlash va muammoli vaziyatlarni hal qilish ko’nikmalaridagi o’zgarishlar mezonlar asosida baholandi. Shuningdek, integrativ yondashuvning samaradorligi dinamikasi aniqlanib, uning o’quv jarayoniga ijobiy ta’siri asoslab berildi.

Metodologik jihatdan tadqiqot tizimli, faoliyatga yo’naltirilgan va shaxsga yo’naltirilgan yondashuvlarga tayanadi. Bu esa o’quv jarayonini kompleks tashkil etish, talabalarning individual xususiyatlarini inobatga olish va ularning faol ishtirokini ta’minlash imkonini beradi. Shu tariqa, tanlangan metodologiya integrativ yondashuvni amaliyotga samarali joriy etish va uning natijadorligini ilmiy asosda baholashga xizmat qildi.

Tadqiqot jarayonida olingan natijalar integrativ yondashuv asosida tashkil etilgan o’quv jarayonining samaradorligini aniqlashga qaratildi. Pedagogik eksperimentda jami 60 nafar talaba ishtirok etdi, shundan 30 nafari tajriba guruhi, 30 nafari esa nazorat guruhi sifatida belgilandi. Tadqiqot boshlanishida har ikki guruhda bilim darajasi, kasbiy kompetensiyalar va amaliy ko’nikmalar deyarli bir xil ko’rsatkichlarga ega ekanligi aniqlangan.

Eksperimentdan oldingi diagnostika natijalariga ko’ra, talabalar bilim darajasi quyidagicha taqsimlandi: tajriba guruhida yuqori daraja – 16%, o’rta daraja – 47%, past daraja – 37% ni tashkil etdi. Nazorat guruhida esa mos ravishda 18%, 45% va 37% ko’rsatkichlar qayd etildi. Bu esa guruhlar o’rtasida sezilarli farq yo’qligini ko’rsatdi va tajribaning obyektivligini ta’minladi.

Tajriba guruhida integrativ yondashuv asosida ishlab chiqilgan metodika (fanlararo integratsiya, keys-stadi, loyiha metodi, interaktiv

mashg’ulotlar, AKTdan foydalanish) 1 semestr davomida tizimli ravishda qo’llanildi. Nazorat guruhida esa an’anaviy o’qitish metodlari saqlab qolindi.

Eksperiment yakunida olingan natijalar sezilarli ijobiy o’zgarishlarni ko’rsatdi. Tajriba guruhida yuqori darajadagi o’zlashtirish 16% dan 42% ga oshdi (26% ga o’sish), o’rta daraja 47% dan 44% ga biroz kamaydi, past darajadagi ko’rsatkich esa 37% dan 14% ga tushdi (23% ga kamayish). Nazorat guruhida esa o’zgarishlar uncha katta bo’lmadi: yuqori daraja 18% dan 25% ga oshdi (7% ga o’sish), o’rta daraja 45% dan 48% ga o’sdi, past daraja esa 37% dan 27% ga kamaydi.

Kasbiy kompetensiyalar rivoji bo’yicha ham sezilarli farqlar aniqlandi. Tajriba guruhida quyidagi ko’rsatkichlar qayd etildi: muammoli vaziyatlarni hal qilish ko’nikmasi – 38% dan 71% ga oshdi, mustaqil fikrlash darajasi – 42% dan 76% ga oshdi, amaliy ko’nikmalar (logopedik va defektologik yondashuvlar) – 35% dan 68% ga oshdi. Nazorat guruhida esa ushbu ko’rsatkichlar mos ravishda 10–15% oralig’ida o’sdi, xolos.

So’rovnoma natijalari ham integrativ yondashuvning samaradorligini tasdiqladi. Tajriba guruhidagi talabalarining 84% i integrativ darslar ularning mavzuni chuqurroq tushunishiga yordam berganini ta’kidladi, 79% talaba esa bunday yondashuv ularning kasbiy qiziqishini oshirganini bildirdi. Nazorat guruhida bu ko’rsatkichlar mos ravishda 52% va 47% ni tashkil etdi.

Olingan natijalar statistik jihatdan tahlil qilinib, tajriba va nazorat guruhlari o’rtasidagi farqlar ishonchli ekanligi aniqlandi ($p < 0,05$). Bu esa integrativ yondashuv asosida o’qitish metodikasining samaradorligini ilmiy jihatdan asoslab berdi. Umuman olganda, tadqiqot natijalari shuni ko’rsatdiki, oliy ta’limda maxsus pedagogika fanlarini o’qitishda integrativ yondashuvni qo’llash talabalarning nafaqat nazariy bilimlarini, balki ularning amaliy va kasbiy kompetensiyalarini ham sezilarli darajada rivojlantiradi. Bu esa kelajak mutaxassislarining real pedagogik faoliyatga tayyorgarligini oshirishda muhim omil hisoblanadi.

Mazkur tadqiqot natijalari oliy ta’limda maxsus pedagogika fanlarini o’qitishda integrativ yondashuvni joriy etishning yuqori pedagogik samaradorligini ko’rsatdi. Olingan empirik ma’lumotlar nazariy jihatdan ilgari surilgan farazlarni tasdiqladi va integrativ yondashuv talabalarning

kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishda muhim didaktik vosita ekanligini asoslab berdi.

Tajriba va nazorat guruhleri o’rtasidagi sezilarli farqlar integrativ yondashuvning an’anaviy o’qitish usullariga nisbatan ustunligini yaqqol namoyon etdi. Xususan, tajriba guruhida bilim darajasining oshishi, past o’zlashtiruvchi talabalar ulushining kamayishi hamda yuqori darajadagi ko’rsatkichlarning sezilarli ortishi integratsiyalashgan ta’lim jarayonining samarali tashkil etilganini ko’rsatadi. Bu holat maxsus pedagogika fanlarining tabiati bilan ham bevosita bog’liq bo’lib, ushbu soha ko’p tarmoqli bilimlarni (psixologiya, defektologiya, logopediya, tibbiyot asoslari va pedagogika) uyg’unlashtirishni talab etadi.

Shuningdek, tadqiqot natijalari integrativ yondashuv talabalarning faolligi, mustaqil fikrlashi va muammoli vaziyatlarni hal qilish qobiliyatini sezilarli darajada rivojlantirishini tasdiqladi. Bu holat konstruktivistik ta’lim nazariyasi bilan hamohang bo’lib, unga ko’ra bilim talaba tomonidan faol faoliyat jarayonida mustaqil ravishda quriladi. Keys-stadi, loyiha metodi va interaktiv mashg’ulotlar orqali talabalar real pedagogik vaziyatlarga yaqin sharoitda ishlash imkoniyatiga ega bo’lishdi, bu esa ularning amaliy kompetensiyalarini rivojlantirdi.

Natijalar shuni ham ko’rsatdiki, integrativ yondashuv talabalar motivatsiyasini oshirishda muhim rol o’ynaydi. So’rovnoma ma’lumotlariga ko’ra, tajriba guruhidagi talabalar dars jarayonini yanada qiziqarli, tushunarli va amaliyotga yaqin deb baholashgan. Bu esa ta’lim jarayonida fanlararo bog’liqlikni ta’minlash orqali o’quv materialining hayotiy ahamiyatini oshirish mumkinligini ko’rsatadi. Nazariy bilimlarning amaliy vaziyatlar bilan bog’lanishi talabalarda kasbiy identifikatsiyani shakllantirishga xizmat qiladi.

Biroq tadqiqot davomida ayrim muammolar ham kuzatildi. Jumladan, integrativ yondashuvni to’liq joriy etish uchun o’qituvchilarning metodik tayyorgarligi yetarli darajada emasligi, o’quv rejalarning moslashuvchan emasligi va vaqt resurslarining cheklanganligi kabi omillar jarayonni biroz murakkablashtirdi. Bu esa oliy ta’lim tizimida o’quv dasturlarini qayta ko’rib chiqish, o’qituvchilar uchun maxsus trening va malaka oshirish kurslarini tashkil etish zarurligini ko’rsatadi.

Shuningdek, integrativ yondashuv samaradorligi nafaqat metodik vositalarga, balki ta’lim muhitining sifatiga ham bog’liq ekanligi aniqlandi.

Raqamli texnologiyalar, multimediya vositalari va interaktiv platformalardan foydalanish integratsiyani yanada samarali amalga oshirish imkonini beradi. Shu jihatdan, raqamli pedagogika elementlarini integrativ yondashuv bilan uyg'unlashtirish kelgusidagi muhim yo'nalishlardan biri sifatida baholanadi.

Umuman olganda, tadqiqot natijalari oliy ta'limda maxsus pedagogika fanlarini o'qitishda integrativ yondashuv nafaqat nazariy bilimlarni mustahkamlash, balki amaliy kasbiy kompetensiyalarni shakllantirishda ham samarali vosita ekanligini tasdiqladi. Shu bilan birga, ushbu yondashuvni keng joriy etish uchun tashkiliy, metodik va texnologik shart-sharoitlarni takomillashtirish zarurligi aniqlanadi.

Mazkur tadqiqot natijalari oliy ta'lim tizimida maxsus pedagogika fanlarini o'qitishda integrativ yondashuvni joriy etish dolzarb pedagogik muammo ekanligini va uning amaliy ahamiyati yuqori ekanligini tasdiqladi. O'tkazilgan nazariy tahlil va pedagogik eksperimentlar asosida shuni xulosa qilish mumkinki, integrativ yondashuv ta'lim jarayonini takomillashtirish, talabalarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish hamda ularni real pedagogik faoliyatga tayyorlashda samarali metodik vosita hisoblanadi.

Tadqiqot davomida aniqlangan natijalar integrativ yondashuv asosida tashkil etilgan o'quv jarayoni talabalarning bilim darajasini sezilarli darajada oshirishga xizmat qilishini ko'rsatdi. Xususan, fanlararo bog'liqlikni ta'minlash, nazariy bilimlarni amaliy vaziyatlar bilan uyg'unlashtirish hamda interaktiv metodlardan foydalanish talabalarning o'zlashtirish ko'rsatkichlarini yaxshilashga ijobiy ta'sir ko'rsatdi. Bu esa an'anaviy o'qitish usullariga nisbatan integrativ yondashuvning ustunligini ilmiy jihatdan asoslab berdi.

Shuningdek, tadqiqot natijalari integrativ yondashuv talabalarda mustaqil fikrlash, muammoli vaziyatlarni tahlil qilish va yechim topish ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim rol o'ynashini ko'rsatdi. Bu esa kelajakdagi maxsus pedagog mutaxassislar uchun juda muhim bo'lgan kasbiy kompetensiyalarning shakllanishiga xizmat qiladi. Ayniqsa, inkluziv ta'lim sharoitida ishlashga tayyorlik, individual yondashuvni qo'llay olish va kompleks pedagogik qarorlar qabul qilish qobiliyatlari sezilarli darajada rivojlandi.

Tadqiqot jarayonida aniqlangan yana bir muhim jihat shundan iboratki, integrativ yondashuvni samarali joriy etish uchun o'qituvchilarning metodik tayyorgarligini oshirish, o'quv dasturlarini modernizatsiya qilish hamda zamonaviy raqamli texnologiyalardan keng foydalanish zarur. Bu omillar ta'lim jarayonining sifatini yanada oshirish va integratsiyalashgan o'qitish modelini to'liq amalga oshirish imkonini beradi. Umumiy xulosa sifatida shuni ta'kidlash joizki, oliy ta'limda maxsus pedagogika fanlarini o'qitishda integrativ yondashuvni qo'llash nafaqat ta'lim samaradorligini oshiradi, balki bo'lajak mutaxassislarning kasbiy tayyorgarligini xalqaro talablarga mos darajaga olib chiqadi. Shu bois, ushbu yondashuvni ta'lim amaliyotiga keng joriy etish va uni doimiy ravishda takomillashtirib borish bugungi kunning muhim vazifalaridan biri hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Israilova, N. (2023). DEVELOPING PROFESSIONAL COMPETENCE OF TEACHERS THROUGH THE HEURISTIC METHOD. *Science and innovation*, 2(B9), 204-205.
2. Isroilova, N. A. (2022). MAKTABGACHA TA'LIM TIZIMIDA ZAMONAVIY PSIXOLOGIK XIZMAT KO'RSATISHNING O'ZIGA XOS MEKANIZMLARI. *Вестник магистратуры*, (1-2 (124)), 78-80.
3. Ismailova, N. (2025). “FLIPPED CLASSROOM “TEXNOLOGIYASI ASOSIDA BOSHLANG ‘ICH SINF O ‘QUVCHILARIDA KOGNITIV FAOLLIKNI RIVOJLANTIRISHNING AHAMIYATI. *Универсальная индексная библиотека науки и техники в современном мире*, 4(19), 34-37.
4. MD Muxammajonovna - UNIVERSAL JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES ..., 2025 MUSTAQIL FIKRLASHNI SHAKLLANTIRISHDA KITOB BILAN ISHLASH KOMPETENSIYASIDAN FOYDALANISH TEXNOLOGIYALARI
5. Maqsudova, Nodira Alijonovna. "CREATING INTEGRATED LEARNING MODULES: STRUCTURE AND CONTENT OF THE MODEL FOR TEACHING SPECIAL PEDAGOGY BASED ON AN INTEGRATIVE APPROACH." *International Conference Platform*. No. 6. 2026.
6. Maqsudova, Nodira Alijonovna. "METHODOLOGICAL SUPPORT AND EXPERIMENTAL-TESTING RESULTS OF INTEGRATIVE

TEACHING OF SPECIAL EDUCATION DISCIPLINES." *Altum International Conference Platform*. No. 5. 2026.

7. .Jamolxonovna, X. N. (2025). Gender tolerantlikni rivojlantirishda etnopedagogik metodlarning ilmiy-pedagogik ahamiyati. *Fergana methodical school*, (3), 108-114.

8. Jamolxonovna, X. N. (2025, October). THEORETICAL FOUNDATIONS OF STUDYING GENDER TOLERANCE IN STUDENTS BASED ON AN ETHNOPEDAGOGICAL APPROACH. In *London International Monthly Conference on Multidisciplinary Research and Innovation (LIMCMRI)* (Vol. 2, No. 1, pp. 68-71).

9. Murodjon Ulug’bek o’g, A. (2025). NUTQ MADANIYATI VA UNDAGI MILLIY URF-ODATLARNING AKS ETTIRILISHI. *ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ*, 83(3), 323-330.

10. Axmadaliyev, M., & Madaminova, L. (2024). RIVOJLANISHIDA NUQSONI BO’LGAN BOLALARNI PSIXO-PEDAGOGIK TASHXIS QILISHNING NAZARIY METODOLOGIK TAMOIYILLARI. *Вестник магистратуры*, (6-1 (153)), 16-17.